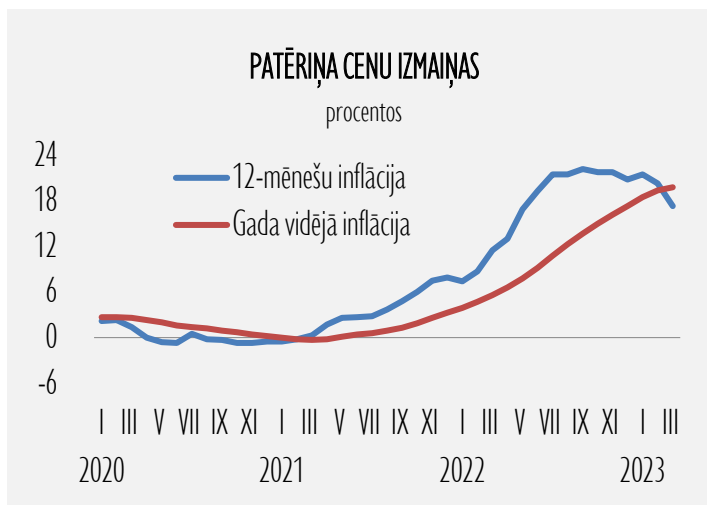

Par patēriņa cenām 2023. gada martā

Martā vērojamas mēnesim raksturīgas cenu pārmaiņas

Pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem 2023. gada martā, salīdzinot ar februāri, patēriņa cenu līmenis pieauga par 0,7 %. Precēm tas pieauga par 0,7 %, bet pakalpojumiem – par 0,9 %.

Tradicionāli martā patēriņa cenu līmenis pieaug straujāk kā citos gada mēnešos (vidēji par 0,7-1,2 procentiem). Cenu kāpumu martā galvenokārt ietekmē sezonālais cenu kāpums apģērbiem un apaviem un iepriekšējos gados arī akcīzes nodokļa likmju pieaugums. Šogad martā ir vērojamas mēnesim raksturīgās cenu pārmaiņas, bet to vairāk ietekmēja cenu kāpums pārtikai, kas turpina Latvijā būtiski ietekmēt kopējo cenu pieaugumu.

Cenu kāpums pārtikai šogad martā bija otrs straujākais šajā mēnesī pieredzētais kopš 1996. gada, tikai iepriekšējā gada martā pārtikai cenas pieauga straujāk. Šogad martā tām bija lielākā palielināšanās ietekme un mēneša laikā tās pieauga par 1,5 %, kas kopējo patēriņa cenu līmeni palielināja par 0,4 procentpunktiem. Lielākā palielināšanās ietekme bija cenu kāpumam svaigiem dārzeņiem un žāvētai, sālītai un kūpinātai gaļai, savukārt lielākā samazināšanās ietekme bija cenu kritumam piena produktiem. Jāatzīmē, ka pārtikas produktu cenas pasaulē samazinās jau divpadsmito mēnesi pēc kārtas kopš cenu indekss sasniedza maksimumu pirms gada. Martā mēneša laikā tās samazinājās par 2,1 %, bet gada laikā bija vērojams kritums par 20,5 %. Cenu kritumu martā noteica graudaugu, augu eļļu un piena produktu cenu kritums, bet cukuram un gaļai cenas palielinājās. Cenas martā samazinājās visiem galvenajiem graudaugu veidiem. Kviešiem tās kritās visvairāk, ko noteica plašās piegādes un spēcīgā konkurence starp eksportētājiem, ko pastiprināja Melnās jūras graudu iniciatīvas pagarināšana, ļaujot Ukrainai turpināt graudaugu eksportu. Kopumā graudaugu cenas pasaulē bija par 18,6 % zemākas nekā iepriekšējā gada martā. Augu eļļām cenu indekss sasniedza zemāko līmeni kopš 2020. gada beigām un gada laikā samazinājās par 47,7 %, ko turpināja noteikt vājš importa pieprasījums pasaulē un plašas eksporta piegādes. Piena produktu cenu indeksa kritumu martā noteica cenu samazināšanās sieram un piena pulverim, savukārt cenas pieauga sviestam. Cenu samazināšanās pamatā bija globālā importa pieprasījuma pastāvīgais vājums, īpaši attiecībā uz īstermiņa piegādēm un sezonāli pieaugošo piena ražošanu Rietumeiropā, bet sviesta cenu pieaugumu ietekmēja importa pieprasījuma kāpums Āzijā. No gaļas produktiem pasaules cenas martā pieauga liellopu gaļai iekšējo cenu kāpuma ASV ietekmē un cūkgaļai saistībā ar pastāvīgo piedāvājuma ierobežojumu un pieaugošo pieprasījumu pirms Lieldienām Eiropā. Savukārt mājputnu gaļai cenas samazinājās devīto mēnesi pēc kārtas, atspoguļojot bagātīgās pasaules piegādes vienlaikus ar mazāku importa pieprasījumu, neskatoties uz putnu gripas uzliesmojumiem vairākās vadošajās ražotājvalstīs. Cenu kritums bija vērojams arī aitu gaļai. Savukārt cukura cenu indekss martā sasniedza augstāko līmeni kopš 2016. gada oktobra saistībā ar cukura ražošanas prognozes pazemināšanu Indijā, Taizemē un Ķīnā, tomēr labas cukurniedru ražas prognozes Brazīlijā un cenu kritums naftai ierobežoja straujāku cukura cenu kāpumu.

Arī šogad martā, beidzoties sezonas izpārdošanām, cenu pieaugumu veicināja apģērbu un apavu sadārdzināšanās. Cenas apģērbiem un apaviem mēneša laikā palielinājās par 6,4 %, kas kopējo patēriņa cenu līmeni palielināja par 0,3 procentpunktiem.

Pakalpojumiem cenas martā pieauga par 0,9 %, kas kopējo patēriņa cenu līmeni palielināja par 0,2 procentpunktiem. Lielākā palielināšanās ietekme bija cenu kāpumam pasažieru aviopārvadājumiem, atpūtas un kultūras pakalpojumiem (piedalīšanās atpūtas un sporta pasākumos un televīzijas abonēšanas maksa), ambulatoriem pakalpojumiem ārstu speciālistu, zobārstniecības pakalpojumu un medicīnas

analīžu laboratoriju un rentgenoloģijas centru pakalpojumu sadārdzināšanās dēļ, kompleksiem atpūtas pakalpojumiem un mājokļa īres maksai. Savukārt liela samazinoša ietekme bija cenu kritumam ūdensapgādei un kanalizācijas pakalpojumiem.

Vērā ņemams cenu pieaugums martā bija arī alkoholiskajiem dzērieniem un tabakas izstrādājumiem par 2 % un personīgās higiēnas precēm un skaistumkopšanas līdzekļiem par 7,2 %, kas kopā kopējo patēriņa cenu līmeni palielināja par 0,3 procentpunktiem.

Lielākā samazinošā ietekme martā bija cenu kritumam ar mājokli saistītiem energoresursiem, kas kopējo patēriņa cenu līmeni samazināja par 0,3 procentpunktiem. Lielākā samazinošā ietekme bija cenu kritumam elektroenerģijai par 3,4 %, ko ietekmēja tās cenas kritums biržā, siltumenerģijai – par 1,5 % un cietajam kurināmajam – par 3,3 %.

Martā cenas samazinājās arī degvielai – par 3,3 %, ko galvenokārt noteica cenu kritums dīzeļdegvielai un kas kopējo patēriņa cenu līmeni samazināja par 0,2 procentpunktiem. Arī pasaules naftas cenām martā bija vērojams kritums – mēneša laikā vidēji par 5 %, mēneša vidū naftas cenām noslīdot līdz zemākajam līmenim pēdējo trīs mēnešu laikā, ko noteica bažas par recesijas risku banku krīzes un procentlikmju paaugstināšanas ietekmē. Tomēr aprīļa sākumā naftas cenas ir atgriezušās marta mēneša sākuma līmenī pēc Saūda Arābijas, Apvienoto Arābu Emirātu un Kuveitas lēmuma no maija samazināt naftas ieguvu. Par lēmumiem samazināt naftas ieguvu paziņojusi arī Krievija un citas OPEC+ dalībvalstis.

2023. gada martā, salīdzinot ar iepriekšējā gada martu, patēriņa cenas pieauga par 17,3 %. Gada vidējā inflācija bija 19,8 %.

Arī turpmāk galvenā ietekme uz cenu izmaiņām joprojām būs saistīta ar energoresursu un pārtikas cenu svārstībām pasaulē, būs vērojama arī to pakārtotā ietekme uz rūpniecības preču un pakalpojumu cenām. Ņemot vērā nenoteikto ģeopolitisko situāciju un inflācijas dinamikas bāzes efektu, 2023. gadā kopumā vidējā gada inflācija paredzama 9 % robežās.